

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ЧЛЕНА ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ

Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, 69600, Запоріжжя, Україна
E-mail: mtp2705@i.ua

Мета: у статті розкриваються питання адміністративно-правового регулювання статусу члена Вищої ради правосуддя. **Методи дослідження:** за допомогою наукового аналізу законодавства та праць вчених виділено особливості адміністративно-правового регулювання статусу члена Вищої ради правосуддя. **Результати:** з'ясовано сучасний стан та проблеми регулювання адміністративно-правового статусу члена Вищої ради правосуддя. **Обговорення:** необхідність змін законодавства щодо досліджуваної теми.

Ключові слова: суд, правосуддя, адміністративно-правове регулювання, Вища рада правосуддя.

Постановка проблеми та її актуальність.

У меморандумі «Справи, розглянуті Комітетом Міністрів у світлі реформи системи дисциплінарної відповідальності в Україні («Олександр Волков проти України») та суддівської кар'єри («Салов проти України»)» від 28 лютого 2017 р., вказується про необхідність для України роз'яснення низки питань, одним із яких є підтвердження щодо прийняття всіх необхідних правил для обрання членів Вищої ради правосуддя (з'їздом суддів, парламентом, Президентом, з'їздом адвокатів та представниками правової наукової спільноти) для забезпечення демократичного обрання їхніх представників, а також їхніх професійних якостей для зайняття посади члена Вищої ради правосуддя [1].

У Меморандумі з огляду на забезпечення незалежності Вищої ради правосуддя поставлено питання: які є гарантії демократичних виборів усіх членів Вищої ради правосуддя (з'їздом суддів, Парламентом, Президентом, з'їздом адвокатів та представниками вищих юридичних навчальних заходів і наукових установ)?[2]

Вища рада правосуддя за новим законодавством про судоустрій і статус суддів стала

єдиним органом, уповноваженим ухвалювати рішення щодо призначення та звільнення суддів, переведення їх до інших судів, застосування до них заходів дисциплінарної відповідальності та вирішувати інші кадрові питання. Враховуючи вищевикладене, дослідження особливостей функціонування Вищої ради правосуддя, як оновленого вищого органу суддівського врядування є особливо актуальною темою сьогодення.

Аналіз досліджень і публікацій. На сьогодні правовий статус Вищої ради правосуддя як суб'єкта, адміністрування публічною службою в органах судової влади в науковій літературі залишаються малодослідженими. Вказане, як ми вважаємо, обумовлено тим, що цей орган судової влади функціонує на нових засадах. Однак, проблеми створення та функціонування окремого органу кадрового забезпечення судів судьями вивчалися у працях багатьох науковців, зокрема таких як І.В. Назаров, В.Д. Бринцев, О.В. Гончаренко, Р.О. Куйбіда, Н.І. Сухова, С.О. Халюк, В.І. Шишкін та інші. Однак, зараз є актуальним дослідження сучасних проблем, пов'язаних з адміністративно-правовим регулюванням статусу членів Вищої ради правосуддя.

Метою статті є дослідження проблем адміністративно-правового регулювання статусу членів Вищої ради правосуддя.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» Вища рада правосуддя складається з двадцяти одного члена, з яких десятьох - обирає з'їзд суддів України з числа суддів чи суддів у відставці, двох - призначає Президент України, двох - обирає Верховна Рада України, двох - обирає з'їзд адвокатів України, двох - обирає всеукраїнська конференція прокурорів, двох - обирає з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ [3].

Голова Верховного Суду входить до складу Вищої ради правосуддя за посадою.

Закон України «Про вищу раду правосуддя» наділив її повноваженнями взаємодіяти з іншими суб'єктами, насамперед з органами державної влади, щодо забезпечення незалежності правосуддя та авторитету судової влади, обрання членів до її складу тощо.

Відповідно до змін Конституції України в частині правосуддя і положень Закону «Про Вищу раду правосуддя», саме Вища рада правосуддя наділяється повноваженнями призначення, звільнення та кар'єрного росту суддів, а також можливістю впливати на адміністрування судами, в т.ч. бере участь у визначенні видатків Державного бюджету України на утримання судів, органів та установ системи правосуддя, погоджує перерозподіл бюджетних видатків між судами (крім Верховного Суду). Ці повноваження дають можливість забезпечувати рівновагу судової влади серед інших гілок державної влади в Україні.

Це важливий крок щодо забезпечення незалежності судової влади. Варто нагадати, що до цих змін важливу роль у призначенні, звільненні та кар'єрному зростанні суддів відігравали Президент та Верховна Рада України. Функції у питанні суддівської кар'єри Вища Рада правосуддя ділить з Вищою кваліфікаційною комісією суддів, але ключова роль належить Вищій раді правосуддя [4].

Тепер розглянемо питання щодо взаємодії Вищої ради правосуддя з іншими органами держави стосовно обрання її членів.

Порядок обрання членів Вищої ради правосуддя з'їздом суддів України встановлено ст. 10 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», а порядок скликання та проведення з'їзду суддів України визначені ст. 132 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» і Регламентом з'їзду суддів України, затв. рішенням XII позачергового з'їзду суддів України 25 вересня 2014 р. (у редакції, затвердженій рішенням XIV позачергового з'їзду суддів України 14 березня 2017 р.).

Указ про призначення членів Вищої ради правосуддя Президент України видає за результатами відкритого конкурсу. За законом положення про проведення відкритого конкурсу для призначення Президентом України членів Вищої ради правосуддя затверджує Президент України.

Наразі таке положення не затверджено. Можливо, тому що вакансій у Вищій раді правосуддя, які мають бути заповнені Президентом України, наразі немає. Як правильно зазначає Р. Куйбіда, проблемним є те, що порядок проведення конкурсу визначає той самий суб'єкт, який здійснює призначення. Краще, якби порядок такого конкурсу було визначено законом. Це відповідало б вимозі Конституції України про те, що порядок призначення членів Вищої ради правосуддя визначається законом.

Недосконалою є процедура обрання членами Вищої Ради правосуддя за квотою Верховної Ради України. Як визначено у ст. 17 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» Верховна Рада України обирає членів Вищої ради правосуддя в порядку, встановленому Регламентом Верховної Ради України. Відповідно до ст. 208-1 Регламенту Верховної Ради України. Кандидатів на посаду члена Вищої ради правосуддя пропонує депутатська фракція (група).

Право подання пропозиції щодо кандидата на посаду члена Вищої ради правосуддя може реалізувати також група позафракційних народних депутатів у кількості, що не менша від кількісного складу найменшої депутатської групи. Однак, закон не визначає, яким чином депутатська фракція чи група депутатів добирають кандидатів у члени Вищої Ради правосуддя, за якими кри-

теріями і вимогами до здібностей кандидата професійно виконувати обов'язки члена Вищої ради правосуддя.

Хотілося б звернути увагу щодо окремих вимог до члена Вищої ради правосуддя, а саме: особа належить до правничої професії та є політично нейтрально.

Критерії політичної нейтральності для члена вищої ради правосуддя наведені у п. 5 ст. 6 Закону «Про вищу раду правосуддя». Так, член Вищої ради правосуддя має відповідати критерію політичної нейтральності. Зокрема, не може бути обрано (призначено) членом Вищої ради правосуддя особа, яка на день обрання (призначення):

1) є членом або обіймає посаду в політичній партії, іншій організації, яка має політичні цілі або бере участь у політичній діяльності;

2) є обраною на виборну посаду в органі державної влади (крім судової) чи органі місцевого самоврядування, має представницький мандат;

3) бере участь в організації або фінансуванні політичної агітації чи іншої політичної діяльності.

З наведених положень щодо політичної нейтральності члена Вищої ради правосуддя не завсім що розуміє законодавець під такими термінами, як «політична діяльність» та «фінансування політичної діяльності». Адже, якщо звернутися до Закону України «Про політичні партії в Україні», то в ньому не містяться обмеження, пов'язані з фінансуванням чи підтримкою політичних партій з боку членів Вищої ради правосуддя. Такі обмеження передбачені для юридичних осіб.

Щодо політичної нейтральності, то в Законі України «Про Вищу раду правосуддя» цей термін не має однозначного трактування, хоча одним із принципів функціонування досліджуваного нами органу є безпартійність члена Вищої ради правосуддя.

Щодо такої вимоги, як належність до «правничої професії», то вона сприймається неоднозначно, оскільки в Україні відсутнє законодавче тлумачення цього поняття. Однак, певне тлумачення цього поняття міститься у проекті закону «Про юридичну (правничу) освіту та

загальний доступ до правничої професії» № 7147 від 28.09.2017 року. Відповідно до цього законопроекту до правничих професій його автори пропонують віднести: суддю, адвоката, прокурора та нотаріуса (ч. 4 ст. 21).

З цього приводу окремі фахівці зазначають, що на сьогодні ми не маємо незалежного та якісного професійного середовища як у сфері суддівської, так і у сфері адвокатської та прокурорської діяльності. Тому немає впевненості, що ці професійні спільноти будуть обирати найбільш гідних своїх представників до складу Вищої ради правосуддя. На сьогодні ми не маємо незалежного та якісного професійного середовища як у сфері суддівської, так і у сфері адвокатської та прокурорської діяльності. Тому немає впевненості, що ці професійні спільноти будуть обирати найбільш гідних своїх представників до складу Вищої ради правосуддя [4].

Якщо дане тлумачення набуде статусу законодавчого, то члени Вищої ради правосуддя, яких обирає з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів і наукових установ, не будуть відповідати вимогам Закону України «Про вищу раду правосуддя», а інші суб'єкти, які мають право обирати членів Вищої ради правосуддя зможуть їх обирати виключно із суддів, адвокатів, прокурорів та нотаріусів.

Наступний момент на яких хотілося б звернути увагу це оцінка професійних якостей члена Вищої ради правосуддя. У зв'язку з існуючими проблемними питаннями щодо якостей та професіоналізму членів Вищої ради правосуддя виникає питання, а чи пройшли кваліфікаційне оцінювання її члени перед тим, як проводити його у інших. Метою такого оцінювання має стати визначення професійних здібностей та компетенції кандидата у члени Вищої ради правосуддя в оцінюванні здібностей та якостей кандидата на посаду судді, володіння знаннями для здійснення дисциплінарного провадження.

Для формування високопрофесійного та добросовісного корпусу членів Вищої ради правосуддя останні перед призначенням на посаду мають пройти кваліфікаційне оцінювання, для того щоб ефективно виконувати обов'язки, визначені у Законі «Про вищу раду правосуддя». Оскільки, для того щоб вимагати певних знань в оцінюван-

ні інших, необхідно цими знаннями досконало володіти.

Отже, кількісний та якісний склад Вищої ради правосуддя має велике значення для забезпечення законності, об'єктивності, неупередженості та обґрунтованості прийнятих нею рішень. Тому, очевидно, що члени вищої ради правосуддя мають проходити певний кваліфікаційний іспит чи оцінювання.

Висновки. На підставі вщонаведеного слід зазначити, що набрання чинності Закону України «Про Вищу раду правосуддя» є позитивним кроком у реалізації реформ судоустрою і судочинства. Сьогодні в Україні сформований та функціонує незалежний орган, відповідальний за формування суддівського корпусу та притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Водночас, з метою формування високопрофесійного складу Вищої ради правосуддя слід вжити наступних заходів, спрямованих на удосконалення законодавства, яке регламентує процедури обрання членів Вищої ради правосуддя: всі процедури висунення та обрання членів Вищої ради правосуддя мають бути урегульовані законом; слід конкретизувати та підвищити вимоги до професійних якостей члена Вищої ради правосуддя; слід підвищити вимоги щодо безсторонності члена Вищої ради правосуддя та запобігання конфлікту інтересів при виконанні ним обов'язків.

Література

1. H/Exec(2017)1 – Memorandum - VOLKOV v. Ukraine and SALOV v. Ukraine // [http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=HEXEC\(2017\)1-UKR-VOLKOV-ENG.H/Exec\(2017\)1](http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=HEXEC(2017)1-UKR-VOLKOV-ENG.H/Exec(2017)1) – Memorandum -VOLKOV v. Ukraine and SALOV

v. Ukraine// [http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=HEXEC\(2017\)1-UKR-VOLKOV-ENG](http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=HEXEC(2017)1-UKR-VOLKOV-ENG).

2. Куйбіда Р. Аналітичний огляд стану втілення загальних заходів відповідно до рішень Європейського суду з прав людини у справах «Олександр Волков проти України» і «Салов проти України» URL: <https://rm.coe.int/doc-3/168078f22d>

3. Про Вищу раду правосуддя. Закон України від 21.12.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>

4. Проблеми імплементації змін до Конституції України щодо правосуддя та статусу Конституційного Суду України URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_Sud_reform.pdf

References

1. H / Exec (2017) 1 - Memorandum - VOLKOV v. Ukraine and SALOV v. Ukraine // [http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=HEXEC\(2017\)1-UKR-VOLKOV-ENG.H/Exec\(2017\)1](http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=HEXEC(2017)1-UKR-VOLKOV-ENG.H/Exec(2017)1) - Memorandum -VOLKOV v. Ukraine and SALOV v. Ukraine // [http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=HEXEC\(2017\)1-UKR-VOLKOV-ENG](http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=HEXEC(2017)1-UKR-VOLKOV-ENG).

2. Kuibida R. Analytical review of the state of implementation of general measures in accordance with the decisions of the European Court of Human Rights in the cases of «Alexander Volkov v. Ukraine» and «Salov v. Ukraine» URL: <https://rm.coe.int/doc-3/168078f22d>

3. About the High Council of Justice. Law of Ukraine dated 21.12.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>

4. Problems of implementation of changes to the Constitution of Ukraine regarding justice and the status of the Constitutional Court of Ukraine URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2017_Sud_reform.pdf

**ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF STATUS
OF A MEMBER OF THE HIGH COUNCIL OF JUSTICE**

Zaporizhzhya National University
Zhukovsky Str., 66, 69600, Zaporozhye, Ukraine
E-mail: mtp2705@i.ua

Purpose: the article reveals the issues of administrative-legal regulation of the status of a member of the High Council for Justice. **Methods of research:** by means of scientific analysis of legislation and work of scientists, the peculiarities of administrative and legal regulation of the status of a member of the Supreme Council of Justice are highlighted. **Results:** the current state and problems of regulation of the administrative and administrative status of a member of the High Council for Justice are determined. **Discussion:** the need for changes in legislation on the topic under study.

On the basis of the above, it should be noted that the entry into force of the Law of Ukraine «On the High Council of Justice» is a positive step in the implementation of reforms in the judicial system and legal proceedings. Today, an independent body has been formed and functioning in Ukraine, the foundation for the formation of the judiciary corps and disciplinary liability of judges. At the same time, in order to form a highly professional membership of the High Council for Justice, the following measures aimed at improving the legislation regulating the procedures for the election of members of the High Council of Justice should be taken: all procedures for the nomination and election of members of the High Council for Justice should be regulated by law; it is necessary to specify and increase the requirements for the professional qualities of a member of the High Council of Justice; the requirements for the impartiality of a member of the High Council of Justice should be increased and conflicts of interest should be avoided when fulfilling their obligations;

Keywords: court, justice, administrative-legal regulation, the High Council of Justice.